

УДК 378.147

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-274-279

ЩЕРБИНА Світлана –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Центральноукраїнського національного

технічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2729-4267>

e-mail: 2108sveta64@gmail.com

ЛПАТОВА Марина –

викладач кафедри історії, археології,

інформаційної та архівної справи

Центральноукраїнського національного

технічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6410-1762>

e-mail: marinalipatova58@gmail.com

КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО

Стаття присвячена дослідженню когнітивного підходу як засобу формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови у ЗВО, від якого залежить ефективність та успішність навчання майбутнього фахівця.

Розглянуто актуальність застосування когнітивного підходу та проаналізовано ряд досліджень та публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених.

Зазначено, що у когнітивній діяльності спостерігається взаємозв'язок багатьох мотивів. Мотиви досягнення, самоствердження тісно пов'язані з ефективністю когнітивної діяльності. Когнітивні, інформаційні, афективні аспекти діяльності пронизують одне одного, переплітаються у процесі навчання іноземної мови; пізнавальна та навчальна діяльність пов'язані з дозуванням навчального матеріалу, його відбором, послідовністю операцій з його засвоєння на заняттях з іноземної мови.

У статті визначено, що для сприйняття актуалізації мотиваційних ресурсів пізнавальної діяльності студента на заняттях з іноземної мови, викладач повинен керувати пошуком потрібної інформації (автентичні тексти іноземною мовою) представляти різні етапи її перетворення (накопичення, запам'ятовування, збереження, відтворення, перетворення за допомогою логічних схем), забезпечувати збереження інформації у вигляді сенсорних сукупностей ознак, враховувати блоки селекції, фільтрації, перекодування, семантичної обробки, повторення.

Зусилля викладача іноземної мови мають бути спрямовані на пошуки різних способів відновлення рівноваги у когнітивній структурі суб'єкта навчання. Активність студента має бути спрямована на зменшення когнітивного дисонансу. Для цього необхідна переробка змісту інформації, навчальних матеріалів, програм, тематики курсів і спецкурсів, логічна обґрунтованість пропонованої інформації, що включає наявні знання з іноземної мови (граматика, лексичний запас слів) відповідні очікуванням і знанням студента, його комунікативної установки.

Подальший розвиток досліджень вбачаємо в пошуку нових форм та методів навчання іноземної мови з урахуванням когнітивного підходу з метою формування мотивації до її вивчення.

Ключові слова: когнітивний підхід, мотивація, процес навчання, пізнавальні процеси, пошукова активність.

SHCHERBYNA Svitlana –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the

Department of Foreign Languages of

Central Ukrainian National Technical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2729-4267>

e-mail: 2108sveta64@gmail.com

LIPATOVA Maryna –

lecturer of the Department of the history, archaeology,

information and archival affair of

Central Ukrainian National Technical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6410-1762>

e-mail: marinalipatova58@gmail.com

COGNITIVE APPROACH AS A MEANS OF FORMING STUDENTS' MOTIVATION TO LEARN A FOREIGN LANGUAGE IN HIGH SCHOOLS

The article is devoted to the study of the cognitive approach as a means of forming the motivation of students to learn a foreign language at higher education institutions, which depends on the effectiveness and success of the education of a future specialist.

The relevance of using the cognitive approach was considered and a number of researches and publications of domestic and foreign scientists were analyzed.

It is noted that the interrelationship of many motives is observed in cognitive activity. Motives for achievement and self-affirmation are closely related to the effectiveness of cognitive activity. Cognitive, informational, affective aspects of activity permeate each other, intertwine in the process of learning a foreign language; cognitive and educational activities are related to the dosage of educational material, its selection, the sequence of operations for its assimilation in foreign language classes.

The article defines that in order to perceive the actualization of the motivational resources of the student's cognitive activity in foreign language classes, the teacher must manage the search for the necessary information (authentic texts in a foreign language) and present the various stages of its transformation (accumulation, memorization, preservation, reproduction, transformation using logical schemes), ensure

the preservation of information in the form of sensory aggregates of signs, take into account the blocks of selection, filtering, recoding, semantic processing, and repetition.

The efforts of the foreign language teacher should be aimed at finding different ways to restore balance in the cognitive structure of the subject of study. The student's activity should be aimed at reducing cognitive dissonance. For this, it is necessary to revise the content of information, educational materials, programs, topics of courses and special courses, the logical validity of the information offered, which includes existing knowledge of a foreign language (grammar, vocabulary) corresponding to the expectations and knowledge of the student, his communicative attitude.

We see the further development of research in the search for new forms and methods of learning a foreign language, taking into account the cognitive approach in order to form motivation for its study.

Key words: *cognitive approach, motivation, learning process, cognitive processes, search activity.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Розширення міжнародних зв'язків у всіх сферах економіки та освіти, ситуація на ринку праці потребують від майбутнього спеціаліста не тільки якісних знань із фахової підготовки, а також активного володіння іноземною мовою для того, щоб мати можливість у майбутньому приймати участь у міжнародних проєктах, конференціях, працювати у транснаціональних корпораціях. Тому вимоги до сучасного фахівця, особливо в площині знань з іноземної мови значно зросли та потребують нових підходів, форм і методів або переосмислення та розвитку вже існуючих.

Розвиток педагогічної та психологічної науки останнім часом призвів до нового розуміння навчальної діяльності в процесі навчання іноземної мови та формування нових аспектів когнітивного підходу. Особливої уваги, на нашу думку, потребує розуміння когнітивного підходу як засобу формування мотивації до вивчення іноземної мови, від якого суттєво залежать ефективність та успішність навчання іноземної мови майбутнього фахівця у ЗВО.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Процесу навчання іноземної мови приділяли увагу в своїх дослідженнях багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Предметом дослідження когнітивного підходу у навчанні іноземної мови займалися ціла низка вітчизняних вчених: Г. Барабанова, С. Ніколаєва, С. Шандрук, С. Ковриго, Л. Конопляник, О. Вовк, Г. Пустовіт, О. Кравець, М. Пентелюк та інші.

Г. Барабанова досліджує когнітивний підхід у навчанні професійно-орієнтованого читання в немовному ЗВО. Г.П. Пустовіт розробила п'ять концептуальних засад: інтегрування навчального матеріалу, його структурування, міжпредметний підхід, індивідуалізація навчального процесу, та діяльнісний підхід. О.І. Вовк визначає у своїх дослідженнях основні принципи когнітивного підходу. Також обґрунтовано ефективність когнітивного підходу у навчанні іноземної мови С. Ніколаєвою. С. Шандрук аналізує когнітивний підхід, у який включаються психологічні процеси, які є в оволодінні другою мовою та можуть бути розділені на мікропроцеси та макропроцеси. Л. Конопляник розглядає когнітивний підхід до навчання іноземної мови професійного спрямування.

Зарубіжні вчені також досліджували когнітивний підхід у навчанні (A. Chamot, A. Johns, W. Rivers, W. Edmondson, J-F. Le Ny, R. Oxford, W. Meyer, V. Folkes, B. Weiner). Уи. Мейер, В. Фолкс та Б. Вайнер обґрунтували мотивуючу привабливість пошуку інформації та пізнавальний аспект у навчанні. Г. Гибш та М. Форверг

доводять, що процеси сприйняття інформації та мотивації тісно пов'язані між собою. Л. Фестінгер досліджує теорію когнітивного дисонансу. Х. Шродер та М. Драйвер аналізують особливості, яку вони називають когнітивною структурованістю, і яка зумовлює індивідуальні відмінності у здатності сприймати та переробляти інформацію.

Однак, незважаючи на велику кількість досліджень, не було використано всі аспекти когнітивного підходу у світлі його впливу на формування мотивації у навчанні іноземної мови.

Мета статті – теоретично обґрунтувати ефективність використання когнітивного підходу як засобу формування мотивації студентів до вивчення іноземної мови у ЗВО та надати деякі практичні рекомендації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Широке поширення в сучасних дидактичних орієнтаціях набула теорія обробки та накопичення інформації, що базується на впровадженні когнітивного стилю діяльності учня, на необхідності відновлення рівноваги в його когнітивній структурі за рахунок балансу психологічного стану, зняття когнітивних дисонансів та відповідного підбору навчально-методичного комплексу.

Особистісний аспект розумово-пізнавальних процесів, які укладені в мотивації, здібностях учня, його когнітивному стилі, має важливе значення при розробці та використанні певних стилів спонукання до активної пізнавальної діяльності. Когнітивна мотивація формується в самому процесі навчання, а не тільки залежить від вихідної мотивації, хоча на рівень її активності, безумовно, впливає рівень готовності до вивчення даного предмета, а саме до вивчення іноземної мови. Специфічно когнітивна активність формується у процесі вирішення навчальних та комунікативних завдань. Осмислення, розуміння, ідентифікація, виявлення загального сенсу, підтексту іноземної мови, її правильне декодування та семантична інтерпретація, позитивна оцінка прийнятої інформації іноземною мовою, співвідношення отриманої інформації з минулим досвідом у процесі сприйняття мовного повідомлення стимулює процес іншомовного висловлювання.

У когнітивній діяльності спостерігається взаємозв'язок багатьох мотивів. Мотиви досягнення, самоствердження тісно пов'язані з ефективністю когнітивної діяльності. Когнітивні, інформаційні, афективні аспекти діяльності пронизують одне одного, переплітаються у процесі навчання іноземної мови; пізнавальна та навчальна діяльність пов'язані з дозуванням навчального

матеріалу, його відбором, послідовністю операцій з його засвоєння на заняттях з іноземної мови.

В основі когнітивного підходу лежить пошукова активність особистості. Когнітивний підхід до навчання виконується тоді, коли відбувається заміна суб'єктно-об'єктних відносин на суб'єктно-об'єктну взаємодію, тобто коли здобувач вищої освіти є активним учасником процесу навчання, а не об'єктом навчальної діяльності викладача. Під час когнітивного підходу людина, яку навчають є центром освітнього процесу, є особистістю, що мислить, яка активно переробляє інформацію [4, с.65].

На думку Р. Оксфорд, навчальні стратегії – це способи поведінки і мислення, які впливають на процес переробки інформації суб'єктом навчання. Навчальні стратегії розглядаються як саморегулятивні засоби, спрямовані на досягнення і розвиток комунікативних здібностей. Вони передбачають: сконцентрованість на окремих аспектах нової інформації; аналіз і моніторинг інформації під час вивчення іноземних мов; структурування та детальне опрацювання нової інформації; оцінювання досягнень після завершення навчання та переконання в тому, що навчання буде успішним [7, с. 20].

Пізнавальна діяльність як єдність інформаційних процесів та мотивації є виборчою активністю суб'єкта навчання, спрямованою на придбання та переробку інформації, запропонованої на заняттях з іноземної мови. На рівень пізнавальної активності суб'єкта навчання впливає тип мотивації: зовнішньої чи внутрішньої. Якщо оволодіння іноземною мовою підпорядковане цілям, які пов'язані з його сутністю, то йдеться про зовнішню мотивацію. Пізнавальні інтереси, творче ставлення до засвоєних знань забезпечує лише внутрішня мотивація.

Діагностувати підвищення такої активності при стимуляції діяльності можна за мовними реакціями, опитуваннями, анкетами, результатами експериментів. Так для першокурсників нашого ЗВО обов'язково проводяться анкетування та співбесіди з метою виявлення запитів та цілей вивчення іноземної мови. Когнітивні властивості дозволяють забезпечити інваріантність під час навчання щодо різних форм та методів навчання іноземної мови. Зміст когнітивних процесів сприймається як вирішальний чинник, що впливає на ефективність навчання іноземної мови.

В основі детермінації пізнавальної діяльності лежать теорія активації, теорія переробки інформації, інформаційно-психологічний підхід. До мотивуючих пізнавальну діяльність факторів відносять мотиви переробки студентом інформації, що надходить, його готовність сприймати ту чи іншу інформацію, діапазон інформованості, його розумову стратегію, когнітивний стиль, самооцінку, привабливість пошуку нової інформації, задоволення від отриманої інформації відповідно очікуванням суб'єкта навчання.

У розробці когнітивного підходу мають бути враховані наступні засади:

- інтегрування навчального матеріалу, що найбільш адекватно відображає ідею формування

цілісного уявлення учнів про навколишнє середовище, а отже, ідею ефективного формування їхнього наукового середовища;

- структурування навчального матеріалу слід здійснювати з позиції диференціації, що є найбільш перспективним під час поглибленого вивчення учнями навчального матеріалу чи дослідження;

- міжпредметний підхід у конструюванні змісту навчального та виховного матеріалу;

- індивідуалізація навчально-виховного комплексу;

- діяльнісний підхід, основною метою якого є формування наукового світогляду, сприяння професійної орієнтації майбутнього фахівця [3, с. 21-22].

Механізми когнітивних висновків вплетені в саму сферу мотиваційних процесів та емоційних оцінок. Преференція виду діяльності на заняттях з іноземної мови (навчальної, мовної, когнітивної, комунікативної) залежить від суб'єкта навчання та завдань, які стоять перед ним, його минулого досвіду та загальної мети діяльності. Пізнавальні мотиви вивчення іноземної мови лежать в основі продуктивності вчення, вони пов'язані з навчальною діяльністю, яка є умовою її формування. Пізнавальна діяльність стає за своїм психологічним значенням сенсоутворюючою, що забезпечує ефективність засвоєння знань іноземної мови. Навчальні та пізнавальні мотиви переплітаються, перетворюючись на навчально-пізнавальні, які виступають як спонукачі процесу навчання та когнітивної діяльності, спрямованої на отримання високопродуктивних навчальних результатів у знанні іноземної мови. У мотиві полягає можливість студента ЗВО на заняттях з іноземної мови пізнавально задовольняти усі когнітивні потреби.

Когніція – це процедура, яка використовує знання, думки, звертається до них, оперує ними і породжує нові репрезентації, нові знання. Жан-Франсуа Де Ні [6] доводить, що знання є адекватна і виправдана репрезентація, а когніція може оперувати як істинним знанням, так і помилковим. При породженні нової репрезентації, тобто в ході когнітивного процесу, коли виробляється судження, думка про що-небудь, на якомусь етапі це судження зв'язується з обґрунтуванням. Але це обґрунтування не спрямоване на встановлення істини.

У стимуляції пізнавальних процесів велику роль відіграють розгорнуті алгоритмічні операторно-логічні структури, понятійна сфера предмета, способи здійснення зворотного зв'язку, розгорнуті мережі із взаємозалежних схем функціональних зв'язків, послідовні дії для надання знання, способи наведення конкретних прикладів, засоби та форми їх пред'явлення, передбачення, засоби розумового моделювання. Тому викладачеві необхідно дуже чітко планувати весь навчально-методичний комплекс навчання іноземної мови та конкретні заняття. Так як стимулом вивчення нерідної мови виступає прагнення до нового знання, орієнтовно-дослідницький

рефлекс, що змушує студента активно шукати нові елементи, категорії, вести пошук спільного, відмінностей, національної специфіки слів, мовних знаків, культурної семантики, культурної мовної поведінки, структури комунікативного акта, образів, порівнянь, символів, метафор, вираження емоцій.

О. І. Вовк висуває наступні засади когнітивного підходу: 1) навчання іноземної мови у процесі когнітивно-комунікативної діяльності; 2) стимулювання мовленнєво-розумової активності суб'єктів пізнання; 3) створення автентичних умов їхньої соціалізації; 4) урахування індивідуальних пізнавальних стилів і навчальних стратегій; 5) розвиток розширення і простору знання; 6) становлення мовної особистості; 7) формування картини світу; 8) розвиток множинного інтелекту; 9) контекстуальність комунікативно-когнітивної діяльності; 10) розвиток критичного мислення; 11) становлення здатності до концептуального структурування інформації [2, с. 164].

До когнітивних компонентів навчальної діяльності з іноземної мови завжди має належати змінна на шкалі прийнятності – неприйнятності інформації, що впливає на когнітивні функції мотиву. Прагматична мотивація вимагає задоволення пізнавальних потреб за допомогою прагматичної, потрібної інформації для того, хто навчається. Самооціночні емоції (задоволеності – незадоволеності) ведуть до спаду чи підтримці мотивації. Мотиваційна структурованість когнітивної діяльності студента призводить до необхідності розробки стимулів, одним із яких є різна інформація для різних контингентів студентів.

Щоб сприяти актуалізації мотиваційних ресурсів пізнавальної діяльності студента на заняттях з іноземної мови, викладач повинен керувати пошуком потрібної інформації (автентичні тексти іноземною мовою) представляти різні етапи її перетворення (накопичення, запам'ятовування, збереження, відтворення, перетворення за допомогою логічних схем), забезпечувати збереження інформації у вигляді сенсорних сукупностей ознак, враховувати блоки селекції, фільтрації, перекодування, семантичної обробки, повторення.

Стимулюючим є узгодженість когнітивних репрезентацій інформації у свідомості учня. Бажання дізнатися нове про країну мови, що вивчається, змушує студента сконцентрувати увагу на об'єктах, що дають цю інформацію. Новизна, самостійний пошук – стимулюючі фактори, що ініціюють чинники пізнавальної діяльності. Як домінуючий стимул виступає новизна змісту (нові факти, теорії, погляди, способи аргументації), які сприяють утриманню, збереженню в пам'яті отриманої інформації. Дефіцит прагматичної інформації, бажання висловити свої судження новими мовними засобами спонукають учня шукати нові слова та словосполучення, активізують його діяльність до пізнання країни та культури країни мови, що вивчається. Іноді модальна інформація (інформація про позицію та ставлення до тієї чи іншої теми, проблеми, наприклад у кому-

нікативних ситуаціях) має більшу спонукальну силу, ніж сама інформація.

Щоб зберегти мотивацію, інтерес до інформації, до процесу навчання та вивчення іноземної мови, необхідне надання інформації, що відповідає рівню розвитку когнітивного стилю студента.

Текст є основним джерелом інформації, яка допомагає зменшенню невизначеності знань, заповненню прогалин у них, систематизації та узагальненню накопиченого матеріалу. Ознаки пропонованого тексту іноземною мовою: цілеспрямованість на певного студента, комбінаторні, структурні зв'язки, логічна схема розгортання основної теми.

Інформативність іншомовного тексту постає як один із чинників ефективності смислового сприйняття та адекватної інтерпретації одержуваної інформації (граматичні структури, лексичний запас на тему). Оскільки загальна концепція, головна думка, основна ідея завжди є у тексті, адекватність інтерпретаційної діяльності має бути метою викладача. Підбір іншомовного тексту, особливо для курсу «Іноземна мова професійного спрямування» для студентів старших курсів має бути тісно пов'язаний із майбутньою професійною діяльністю здобувача. У тексті-висловлюванні, побудованому на тексті-стимулі різної стильової належності, відображаються психологічні особливості суб'єкта навчання, його ціннісні орієнтації, мовні знання, мотивація та цілі діяльності, що дозволяє створювати спільний мовний продукт (наприклад, у комунікативних ситуаціях), стимулюючи та спонукаючи його, сприяючи проникненню в сенс, пов'язаної зі специфікою професійно спрямованого тексту, формуючи рівень готовності до сприйняття професійно значущої інформації.

Для підготовки роботи над науково-технічним текстом студентам пропонується така послідовність дій:

1. Прочитати увесь текст чи абзац, намагаючись збагнути його загальний зміст. Кожне складне речення розбити на окремі речення: складнопідрядні – на головне та підрядне, складносурядне – на прості.

2. Аналізуючи складне по структурі речення, де не одразу можливо визначити його елементи, рекомендують перед усім знайти присудок головного та підрядного речень.

3. У кожному реченні визначити групу присудка (по особовій формі дієслова), потім визначити групу підмета та додатка.

4. Переклад речення розпочинати з групи підмета, потім перекласти групу присудка, додатка і обставини.

5. Знайти незнайомі слова у словнику, передчасно з'ясувавши, якою частиною мови вони є у даному реченні. До того ж брати не перше значення слова, а прочитати всі його значення, які даються до даної частини мови і вибрати найбільш еквівалентне по змісту.

У вивченні іноземної мови значну роль відіграє уміння читати іншомовну літературу фахового напрямку, що є дуже важливим для

підготовки майбутніх спеціалістів. А. Джонс виділяє наступні ключові засади, що характеризують когнітивний підхід до навчання в цілому: схеми, інтерактивність, значеннєва обробка тексту, набір читальських стратегій, метакогнітивна усвідомленість [1, с. 95]. Ці засади повинні бути використаними викладачами іноземної мови у ЗВО.

Щоб підвищити активність сприйняття іншомовних текстів, необхідно формувати установку на сприйняття інформації, готовність прийняти її, навчати принципам аналізу текстів різної стильової категорії (лексичні складові, граматична інформація, кодові мовні сигнали в найбільш ймовірній схемі їхнього поєднання, фразовий стереотип, порядок слів, що є складовими іншомовного тексту).

Слід зазначити, що важливими особистісними ознаками, від яких значною мірою залежить розвиток когнітивних здібностей, формується мотивація та успішність навчання є також комунікативні здібності [5, с.34]. Що стосується курсу «Іноземна мова наукового спілкування» для магістрів, то необхідне спеціальне навчання для читання наукового тексту, що має свої специфічні особливості (насиченість поняттями, термінологією, складність синтаксичної стилістики). Також у навчанні іноземної мови мають велике значення розробка комунікативних ситуацій, наприклад:

1. Tell what you know about:

an invitation to the conference; plenary session; introductory lecture; a program of the gatherings; round table discussion; sponsorships; a final session; working in sections.

2. Answer the questions:

1. In what way do social gatherings help scientists to do their research?

2. What is the primary objective of the conference?

3. The first thing to do is to think about the subject of the meeting, isn't it?

4. If a conference is in another place, what should you remember about?

5. What happens after the registration of all participants?

6. How do you call the time of summing up the results of the gathering?

3. Speak on the following situations:

1. Last year you participated in the interesting scientific gathering (conference, seminar, symposium). Tell about the subject of meeting and how you came to know about it's organization.

2. Every year there is the scientific conference held at your institute. Do you take part in it's planning?

3. You are going to take part in the conference soon. When will it take place? What is it's objective?

4. Write out your own speech at the conference making an introduction, body and conclusion. Practice delivering your paper. Record your paper on tape. Listen to it together with your friends and discuss your impressions.

При несумісності між когнітивними елементами виникає дисонанс, який отримав назву когнітивного. Виникає у процесі навчання комунікативне протиріччя – це розбіжність між позицією тих, хто навчається та інформацією. У разі виникнення невідповідності між пізнавальними елементами у когнітивній структурі суб'єкта порушується рівновага, внаслідок чого виникає тенденція його відновлення. Цінність отриманої інформації, перспективність використання отриманих знань мають підтвердити правильність обраної альтернативи поведінки.

Зусилля викладача іноземної мови мають бути спрямовані на пошуки різних способів відновлення рівноваги у когнітивній структурі суб'єкта навчання. Активність студента має бути спрямована на зменшення когнітивного дисонансу. Для цього необхідна переробка змісту інформації, навчальних матеріалів, програм, тематики курсів і спецкурсів, логічна обґрунтованість пропонованої інформації, що включає наявні знання з іноземної мови (граматика, лексичний запас слів) відповідні очікуванням і знанням студента.

Пізнавальна активність домінує у навчанні іноземної мови, але сама може спонукатися різними чинниками: відповідним підбором навчально-методичного комплексу, методами та формами навчання. У пізнавальній діяльності представлені: орієнтовна активність (виділення об'єкта вивчення, методу, вибір мети, завдань, відбір матеріалу, інформації), виконавська (використання наявних у минулому досвіді тактик та стратегій, застосування вже наявних навичок та умінь), пошукова, творча активність (саморегуляція та самостійне вивчення матеріалу). Пошукова та творча активність на заняттях з іноземної мови може бути представлена у комунікативних ситуаціях, підготовці презентацій, доповідей тощо.

Специфіка пізнавальної мотивації до вивчення іноземних мов пов'язана з когнітивним стилем діяльності студента. Так, існують відмінності у здатності до узагальнення, широті перенесення інформації, готовності до сприйняття, у здатності утримувати той чи інший зміст, у можливості зіставляти його з іншими явищами, здійснювати класифікацію, угруповання понять та категорій, у вмінні включати нові факти до структури вже набутих знань з іноземної мови.

Когнітивні стилі – це стійкі індивідуальні особливості пізнавальних стратегій, формальна характеристика суб'єкта навчання, яка залежить від багатьох передумов (освітній рівень, знання інших іноземних мов, попередній досвід навчання в іншій системі). Когнітивний стиль студента пов'язаний з психологією та досвідом засвоєння понять. Поняття постає як вища форма узагальнення із боку студента, оскільки виникає у процесі пізнання нового не окремою людиною, а являє цілісну сукупність суджень. Вже вироблений когнітивний стиль впливає на переробку інформації, через що суб'єкт навчання часто неспроможний сприймати запропоновані викладачем щонайменше осмислені суб'єктивно способи упорядкування інформації, які існують за різними

параметрами (спосіб класифікації, диференційованість, широта категорій, рівень концептуалізації).

До когнітивних процесів відносяться сприйняття, запам'ятовування, поняттєва переробка іншомовної інформації. Деякі когнітивні процеси активніше включені в одні навчальні дії, деякі – в інші.

Когнітивне структурування – це набір всіх розумових операцій, які повинен використовувати, активізувати студент у процесі навчання іноземної мови: порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, систематизація, міжпонятійний зв'язок, дедукція, декодування. Сюди включається низка послідовних операцій: виділення предметної ситуації, побудова відповідного типу моделі, операційно-виконавчий компонент пізнавальної діяльності.

Якщо когнітивні стилі та установки тих, хто навчається, відрізняються від існуючих методичних стратегій викладача іноземної мови, необхідна перебудова розумових пізнавальних процесів навчання викладача та студента, щоб створити баланс у їхніх психологічних станах, відновити рівновагу у когнітивній структурі суб'єкта навчання.

Висновки та перспективи подальших розвідок напреду. Таким чином, навчання іноземної мови із застосуванням когнітивного підходу реалізує стійку мотивацію у здобувачів ЗВО до її вивчення. Орієнтовна основа дій є основною у когнітивній стратегії навчання студентів ЗВО щодо іноземної мови. Когнітивні стилі, що склалися, визначають необхідність побудови дій за певною системою орієнтирів і цілей. Для того щоб сприяти активізації розумової діяльності, необхідно, щоб умови, що стимулюють мотивацію студентів до вивчення іноземної мови, були б планомірно відтворені для формування нових навичок та їх механізмів.

Якщо враховуються особливості мисленнєвої діяльності студента у процесі вивчення іноземної мови при сприйнятті, кодуванні та декодуванні інформації, типи когнітивної структурованості, когнітивні стилі діяльності можна значно покращити, інтенсифікувати, реально диференціювати та індивідуалізувати процес навчання іноземної мови. Подальший розвиток досліджень вбачаємо в пошуку нових форм та методів навчання іноземної мови з урахуванням когнітивного підходу з метою формування мотивації до її вивчення.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: Монографія. К.: Фірма «Інкос», 2005. 315 с.
2. Вовк О.І. Комунікативно-когнітивна компетентність майбутніх філологів: нова парадигма сучасної освіти. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2013. 500 с.
3. Пустовіт Г.П. Концептуальні засади модернізації змісту сучасної позашкільної освіти і виховання учнів. *Рідна мова*. 2010. № 10. С. 21-22.

4. Anderson R.C. Readings in the psychology of cognition [Text]. Holt, Rinehart and Winston. *Original from the University of Michigan Digitized*. June 13. 2006. 690 p.

5. Edmondson W., House J. Einführung in die Sprachlehrforschung. UTB: Francke, 2000. 369 s.

6. LeNy J.-F. Science cognitive et comprehension du langage. Paris: Editionsdes Press Universitairesde France. PUF, 1989. 256 p.

7. Oxford R. Language learning strategies in a nutshell: Update and ESL suggestions. *TESOL Journal*. 1993. No 2(2). P. 18-22.

REFERENCES

1. Barabanova, G.V. (2005). *Metodyka navchannya profesiyno-orientovanoho chytannya v nemovnomu VNZ* [Methodology of teaching professionally oriented reading in a non-linguistic university]: Monograph. K.: "Inkos" company. 315 s. [in Ukrainian]
2. Vovk, O. I. (2013). *Komunikatyvna kompetentnist' maybutnikh filolohiv: nova paradigma suchasnoyi osvity* [Communicative and cognitive competence of future philologists: a new paradigm of modern education]. Cherkasy: Yu.A. Chabanenko Publisher. 500 s. [in Ukrainian]
3. Pustovit, H.P. (2010). *Kontseptual'ni zasady modernizatsiyi zmistu suchasnoyi pozashkil'noyi osvity i vykhovannya uchniv* [Conceptual principles of modernization of the content of modern out-of-school education and education of students. *Ridna mova*. No. 10. S. 21-22. [in Ukrainian]
4. Anderson, R.C. (2006). *Readings in the psychology of cognition* [Text]. Holt, Rinehart and Winston. *Original from the University of Michigan Digitized*. June 13. 690 p. [in English]
5. Edmondson, W., House, J. (2000). *Einführung in die Sprachlehrforschung*. UTB: Francke. 369 s. [in English]
6. LeNy, J.-F. (1989). *Science cognitive et comprehension du langage*. Paris: Editionsdes Press Universitairesde France. PUF. 256 p. [in English]
7. Oxford, R. (1993). *Language learning strategies in a nutshell: Update and ESL suggestions*. *TESOL Journal*. No 2(2). P. 18-22. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЩЕРБИНА Світлана – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: теорія та методика навчання іноземних мов у закладах вищої освіти.

ЛІПАТОВА Марина – викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: проблеми методики навчання української мови як іноземної.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHCHERBYNA Svitlana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Languages of Central Ukrainian National Technical University.

Scientific interests: theory and methodology of teaching foreign languages.

LIPATOVA Maryna – lecturer of the Department of the history, archaeology, information and archival affair of Central Ukrainian National Technical University.

Scientific interests: problems of methodology of teaching Ukrainian as a foreign language.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2025 р.

Стаття прийнята до друку 05.03.2025 р.